

bles; i el *DGral.* conclou «étym. inconnue». Encara que té aspecte de NP italià, no trobo confirmació de tal nom. Per tant no descartem que sigui una pseudo-italianització fallaç; cf. fr. *frelaté* 'falsificat, sofisticat' (per a l'origen neerlandès¹ del qual veg. Brunot, *Mélanges Salverda de Grave*, 1933, 35-44); ¿potser amb *escarre* 'cremada' o amb oc. *escalfa*, *escalfi*, en el sentit de 'fermentar', prov. *escalfit* «odeur de relent, odeur de fermentation», roerg. *escalfurà* «commencer à se corrompre les viandes», etc. *FEW* III, 266, alludint a la pestilència de l'escafarlata de Bertrana?

¹ *Verlaten* equivalent neerlandès de l'al. *verlassen* 'deixat, abandonat'.

Escafat, V. *esquifit* *Escafeta* [S. XVII, artilleria],¹⁵ segurament error de lectura per *estafeta* de l'it. *staffetta* que designa instruments semblants, diminutiu de *staffa* «spranga»; cf. *escabeta* *Escafidesa*, *escafiment*, *escafinyada*, *escafinyall*, *escafinyar*, *-finyat*, *escafinyejar*, *escafir*, *-afit*, V. *esquifit* *Escafoide*, V. *escafandre* *Escagallar*, *-llat*, *escagar*, *escagarellat*, *escagarissat*, *escagarniu*, *escagorolar*, V. *cagar* *Escagars*, alteració de *escadars* (CADARS), contaminat per *CAGAR* *Escagarransir*, *-ansit*, V. *escarransit* *Escagarar*, *escagarrinar*, *escagarritar*, *escagarrussar*, *escagarutxar*, *escagassar*, *escagatxar*, V. *cagar* *Escaget*, V. *escaig* *Escaguissat*, *escaguixt*, *escaguixxada*, *escaguixtar*, V. *cagar* *Escai*, V. *escaig* *Escai*, V. *escainar* (ESCATAINAR) *Escaiant*, *escaiar*, *escaiat*, V. *esgaiar* i *escaig* *Escaibre*, V. *escarpra* *Escaiença*, *escaient*, V. *caure*

ESCAIG, 'retall, escapoló, sobrant', mot comú amb l'oc. ant. i mod. *esca(i)g* id., també existent dialectalment en aragonès (*escay*, *desgay*) i en basc (*eskai*),³⁵ d'origen incert, car no està descartat que en basc sigui autòcton, però és més probable que el vagi rebre del rom.; com que l'escassa semblança amb *gaia* 'franja de tela' deu ser casual i no se li veu cap arrel romànica, pot ser pre-romà i més aviat indoeuropeu (possiblement un *SKAIDĀO- o *SKADĀO- de les arrels SKID- 'tallar, retallar' o SKED- 'partir, fendre'). □ 1.ª doc.: 1280, en forma llatinitzada; *escaig*, S. XIV.

Amb el significat de 'escapoló' *AlcM* en troba dos testimonis documentals del S. XIV, un d'ells barceloní i de 1343. Amb grafia imperfecta en un doc. rossellonès de 1386: «tres scaixs pavos panni lane», trad. «coupon», *InvLC*; llegim amb *esc-* la mala grafia «si porets trobar qualque *estayg* que bast a les dites dues alnes», 1408, *AIEC* v, 628. Estava molt oblidat en la tradició lexicogràfica del Princ. (on no tinc nota ni recordo haver-lo sentit mai a persones de llenguatge espontani) fins que el va recollir el *DAG.* en un inv. de Vic de 1403 («un scaix de pelmela blava selestina; altre scaix o scapoló de drap blau de qualque dues canes»), i, molt repetit, en un de Ribes de 1404 («-- los draps e *escaigs* següents --- comanats al dit defunt per aparellar --- un *escaig* de drap vermeyl --- un *escaig* de blanch --- un *escaig* de burell --- un *escaig* de cadins ---»); afegeix que a Martorell ho diuen per «pico

en las cuentas, sobrant petit: el compte és de deu pessetes i un *escaig* de dos o tres rals». D'ací el recollí el *DOrt.*, amb definició, i des de llavors l'ha usat molta gent: del *DOrt.* parteix sens dubte l'ús que en feren Bertrana (1920) i VCatalà (notem, però, que dir [*tal quantitat*] i *escaig* serà sempre un lleig calc del castellà ... y *pico*: l'única expressió correcta és *mil i tants, cinquanta i tants* etc.).

En el País Valencià en tenim testimonis més literaris, com en el Prefaci del *Spill* de JRoig: «Hauré ordit, / puys me-n empaig, / aquest meu scaig / de parlament, / curt, flac, fallent, / a fil per pua: / la forja sua, / stil e balanç, / serà en romanç» (v. 674). Explica Chabàs (p. 287) «retal, sobrante de pieza de tela o de otra cosa»; i cita del Privilegi de Pere el Gran (1276-85): «statuimus --- quod quilibet possit emere scagios bladii saracenorum et aliorum hominum qui fiunt in almudino».

En el seu diccionari valencià de 1764, Cales Ros explica l'ús del diminutiu, a propòsit de *maset* «porció de lana, lino, algodón u otra cosa que se pone en la rueca para hilar»: «quando de las piezas de telas, seda o lienço, que van vendiendo en las tiendas a varas, queda un pedazito de medio palmo, de uno, de dos u tres, se dize aquello *escagét*; y los que lo han menester, preguntan en las tiendas donde se vende: *té vosté un escagét de llenç o té vosté un escagét de tafetá*, etc.» (p. 143), explicació que repeteix extractada Sanelo (I, 99rb). Avui el trobem a la toponímia menor del Maestrat, amb un sentit comparable al del cast. *nesga* 'sobrant triangular de tela', aplicada a un tros de terme que té aquesta forma; així ho vaig sentir a dos pobles de la comarca (1961): a la Salzedella m'explicaren que en deien l *askâé* «perquè forme *escaig*: forme punta».

El mot ha tingut, fora del català, vida fecunda en llengua d'oc, on ja va usar-lo el gran trobador Peire Vidal cap a 1200 o poc abans, amb el sentit aplicat, abstracte, de 'bocí, gens': «quar fin domnei an aissí trag / qu'entre lor nó-n trobon *escag*»; però ja el *Donatz Proensals* ens mostra que es tracta primordialment d'un tros o retall de drap: «*escabz*: particula panni». D'altra banda en tenim testimonis documentals en cinc fonts (totes elles, si fa no fa, del S. XIII, des de 1274 almenys) provinents del Montalbà, la Girona, Narbona; i totes, o la major part, d'aquesta zona occitana que podríem definir com a central i del Centre-Sud: els tres dels Comptes Bonís es refereixen l'un a un «*escag* de drap per capairó», l'altre a un «*escag* de terra e prat», el tercer a «un *escag* sivada»; en l'escrip. de 1274 «*escag* d'una saumada o doas» el defineix Rayn. com a «surplus» (III, 43; PSW III, 137).

Avui *escaig* segueix viu per aquelles mateixes terres: el *TdF* en dona exs. en el sentit de 'mostra' («échantillon», amb el valor abstracte d'«espècimen») en dos poemes del S. XVII, Goudouli de Tolosa i el P. Amilhà de Pàmias-Tolosa; altrament defineix «partie, morceau, coupon, *escapouloun*, résidu, reste de grains ou de fruits, sac qui n'est pas plein; quantité